

Advies betreffende de verspreiding van ganzen op verschillende locaties in West-Vlaanderen rond de jaarwisseling 2009-2010

Nummer:	INBO.A.2010.223
Datum advisering:	30 september 2010
Auteur(s):	Frank Huysentruyt
Contact:	Lieve Vriens (lieve.vriens@inbo.be)
Kenmerk aanvraag:	e-mail op datum van 20 september 2010
Geadresseerden:	V&D Consult t.a.v. Wilfried Van Eenoo Machelenstraat 135 9800 Deinze
	wveenoo@telenet.be
Cc:	

AANLEIDING

Rond de jaarwisseling 2009-2010 hebben ganzen op een aantal locaties in West-Vlaanderen schade aangericht aan landbouwgewassen.

De gerechtsdeskundige wenst de vaststellingen die gebeurden door de schadelijders en hun aangestelden te toetsen aan de verspreidingsgegevens en andere relevante informatie van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek.

VRAAGSTELLING

De vraagstelling betreft onderstaande percelen:

-Vlissegem	Lepelemstraat
-Vlissegem	Brugsebaan
-Knokke-Heist	Nieuwehazegraspolder
-Damme-Oostkerke	Ten Doelestraat
-Damme-Oostkerke	Sabstweg
-Klemskerke	Nieuwesteenweg, Duiveketestraat
-Meetkerke	Heerweg
-Zuienkerke	Vaartstraat
-Houtave	Langedorpweg, Westernieuweg
-Oudenburg	Stationsstraat, Groenedijkstraat, De Polder, Oostendsesteenweg
-Diksmuide	Noordbroekstraat, Oostdijk
-Lo	Oostpoeselstraat, perceel nabij het Martje

1. Zijn er tellingen beschikbaar van ganzen in de genoemde gebieden?
2. Welke overwinterende ganzensoorten zijn aanwezig in de genoemde gebieden?
3. Meestal wordt de Kleine Rietgans als veroorzaker van de schade aangeduid. Is dit mogelijk?
4. Zijn er in de genoemde gebieden rond de jaarwisseling andere vogelsoorten aanwezig die eveneens schade kunnen veroorzaken?

TOELICHTING

1. Zijn er tellingen beschikbaar van ganzen in de genoemde gebieden?

Gedurende het winterhalfjaar (oktober tot en met maart) worden in heel Vlaanderen maandelijks alle ganzensoorten geteld als onderdeel van het project 'Watervogeltellingen Vlaanderen'. Het INBO coördineert deze tellingen in samenwerking met Natuurpunt.studie (Devos K. & Kuijken E., 2010). Deze gegevens geven per maand een duidelijk beeld van de verspreiding van de verschillende ganzensoorten over Vlaanderen.

Het INBO verrichtte evenwel geen rechtstreekse en doelgerichte waarnemingen op de bovenvermelde percelen in de periode waarin schade werd vastgesteld. Hierdoor kan niet met 100% zekerheid worden bepaald welke ganzensoorten de eventuele schade hebben veroorzaakt.

2. Welke overwinterende ganzensoorten zijn aanwezig in de genoemde gebieden?

De opgegeven gebieden bevinden zich binnen twee verschillende belangrijke overwinteringsgebieden voor wilde ganzen in Vlaanderen zoals gedefinieerd door Devos

K. & Kuijken E. (2010). De locaties in Vlissegem, Knokke-Heist, Damme-Oostkerke, Klemskerke, Meetkerke, Zuienkerke, Houtave en Oudenburg bevinden zich binnen het complex dat als de 'Oostkustpolders' wordt aangeduid. De percelen in Diksmuide en Lo bevinden zich binnen het complex dat als 'IJzervallei' wordt aangeduid. Beide overwinteringsgebieden worden gekenmerkt door een verschillende soortensamenstelling van overwinterende ganzen en worden hieronder dan ook afzonderlijk behandeld. De telgegevens die hieronder worden gepresenteerd zijn ook weergegeven in Devos K. & Kuijken E. (2010).

2.1 Oostkustpolders

In december-januari komen in hoofdzaak drie ganzensoorten voor in de Oostkustpolders. Hierbij is de kleine rietgans (*Anser brachyrhynchus*) de meest voorkomende soort (ca. 30.000-33.000 ex.). Voor kolgans (*Anser albifrons*) liggen deze aantallen iets lager met ca. 22.000 ex. in januari, en nog lagere aantallen in de maand december. Tot slot komt ook grauwe gans (*Anser anser*) in relatief hoge aantallen voor in deze regio, met aantallen van ca. 4.000 ex. in december (Devos K. & Kuijken E., 2010).

Daarenboven komen deze drie soorten niet homogeen verspreid binnen de oostkustpolders voor. Kleine rietganzen vertonen in de regel een voorkeur voor het westelijk deel van de Oostkustpolders en kolgans voor het oostelijk deel ervan. Toch zijn gebieden zoals Uitkerke, Damme en Vlissegem voor beide soorten in trek. Van grauwe gans is goed gekend dat de soort in de winter vooral voorkomt in de Zwinstreek, Zeebrugge-Lissewege, Damme, Uitkerke en, in kleinere aantallen, de regio Oostende-Oudenburg (Kuijken E. *et al.*, 2005).

2.2 IJzervallei

Tijdens de maanden december en januari komen enkel kolgans in noemenswaardige aantallen in de IJzervallei voor. Daar werden vooral in de maanden januari en februari aantallen opgetekend die boven de 15.000 ganzen lagen (met een maximum van ca. 19.000 ex. in februari). Van kleine rietgans werden enkel verspreide kleine groepjes waargenomen en ook het aantal grauwe ganzen oversteeg voor deze ganse regio in geen enkele maand de 1000 ex. (Devos K. & Kuijken E., 2010).

3. Meestal wordt de kleine rietgans als veroorzaker van de schade aangeduid. Is dit mogelijk?

Op basis van de onder 2 beschreven verspreidingsgegevens moet vooral voor de percelen in de IJzervallei de kans dat de schade door kleine rietgans werd veroorzaakt als onbestaande worden beschouwd.

Voor de percelen in de Oostkustpolders is het in principe voor alle percelen mogelijk dat de schade door kleine rietgans werd aangericht. Toch is op basis van de soortspecifieke verspreiding binnen de Oostkustpolders deze kans hoger voor de percelen gelegen in Vlissegem, Klemskerke, Meetkerke, Zuienkerke, Houtave en Oudenburg dan voor de percelen gelegen in Damme-Oostkerke. Voor de percelen gelegen in Knokke-Heist lijkt op basis van de verspreidingsgegevens de kans dat de schade door kleine rietgans werd veroorzaakt eerder onwaarschijnlijk (zie ook: Kuijken E. *et al.*, 2005).

4. Zijn er in de genoemde gebieden rond de jaarwisseling andere vogelsoorten aanwezig die eveneens schade kunnen veroorzaken?

Naast de verschillende ganzensoorten zijn in de betreffende gebieden rond de jaarwisseling nog enkele andere vogelsoorten aanwezig waarvan gekend is dat ze graasschade (vergelijkbaar schadebeeld met dat van ganzen) aan gewassen kunnen veroorzaken. Zo komen ook smient (*Anas penelope*) en wilde eend (*Anas platyrhynchos*)

in de wintermaanden in verhoogde concentraties in beide regio's voor. Daarnaast kunnen lokaal ook concentraties van waterhoen (*Gallinula chloropus*) en meerkoet (*Fulica atra*) voorkomen. De laatste twee soorten verplaatsen zich echter in de regel niet over zeer grote afstanden vanuit het water om zich te voeden. Hierdoor zijn vooral percelen naast grote wateroppervlakken gevoelig voor schade door deze soorten. Toch wijken vooral bij meerkoet en waterhoen de sporen en het schadebeeld herkenbaar af van dat van ganzen- en eendensoorten (voor verdere uitleg zie: Huysentruyt F. *et al.*, 2010).

CONCLUSIE

1. Er werden gedurende het winterhalfjaar maandelijks tellingen van alle ganzensoorten uitgevoerd in de regio's waarbinnen de percelen zijn gelegen (zie: Devos K. & Kuijken E., 2010). Er werden echter geen rechtstreekse en doelgerichte waarnemingen op de bovenvermelde percelen verricht. Hierdoor kan nu niet met 100% zekerheid worden bepaald welke ganzensoorten de eventuele schade hebben veroorzaakt.

2. Voor de percelen die gelegen zijn binnen de regio 'Oostkustpolders' kwamen in de winter 2009-2010 in volgorde van dalende aantallen vooral kleine rietgans (*Anser brachyrhynchus*, ca. 30.000-33.000 ex.), kolgans (*Anser albifrons*, ca. 22.000 ex.) en grauwe gans (*Anser anser*, ca. 4.000 ex.) voor.

Voor de percelen die gelegen zijn binnen de regio 'IJzervallei' kwamen in de winter 2009-2010 enkel kolgans (ca. 15.000-19.000 ex.) in noemenswaardige aantallen voor.

3. Voor de percelen in de IJzervallei moet de kans dat de schade door kleine rietgans werd veroorzaakt als onbestaande worden beschouwd.

Voor de percelen in de Oostkustpolders is het in principe voor alle percelen mogelijk dat de schade door kleine rietgans werd aangericht. De kans op schade varieert hier evenwel per deelgebied (zie punt 3 van de toelichting).

4. De schade aan landbouwgewassen kan in de periode rond de jaarwisseling eveneens veroorzaakt zijn door smient of wilde eend, waterhoen of meerkoet.

REFERENTIES

Huysentruyt F., Devos K., Casaer J. (2010). Het bepalen van mogelijke herkomstgebieden bij landbouwschade door overzomerende ganzen: Een eerste aanzet voor een modelmatige benadering. Rapporten van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek (INBO.R.2010.9), Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek, Brussel, 87 p.

Devos K., Kuijken E. (2010). Overwinterende ganzen in Vlaanderen tijdens de winter 2009-2010. In: Vogelnieuws: ornithologische nieuwsbrief van het Instituut voor Natuur- en Bosonderzoek 14: p. 24-31.

Kuijken E., Verschuere C., Meire P. (2005). Ganzen in de Oostkustpolders: 45 jaar evolutie van aantallen en verspreiding. In: Natuur.oriolus: Vlaams tijdschrift voor ornithologie 71: p. 21-42.